

ХОНИНОЙ ФЕРМЭ ДЭЭРЭ

Дулмын нургуулидаа ерэхэдэ, Баатар угтажа:

— Бидэшни мүнөөдэрhөө эхилжэ, хурьгадые харууhalxa гэлсээбди. Ши юун гэжэ хананаш?— гэбэ.

— Юун хурьгадые?..

— Мэдэжэ байгаад, мэдээшэгүй бү болол даа.

— Ойлгоногүйб. Хурьгад хаана бидэниие хүлээжэ байгаа юм?

— Хониной фермэ дээрэ.

— Хониной фермэ дээрэ?.. Хурьга ажаллаад, номоо хэзээ үзэхэ хүнбиб?

— Тэндэ бүхэли үдэртөө байхагүйш, номоо үзэхэ саг олдохо,— гэжэ Баатар Дулмада этигүүлхые оролдоно.

Дулма зүбшөөхэ аабза гэжэ Баатарай хананан тад буруу байба. Дулма гэртээшье сүлөөтэй ха юм. Хэхэ ажалынь бага: үдэртөө нэгэ дахин голhоо уна асардаг, энэл гү даа ажалынь. Аба, эжыншье басагамнай номоо үзэг гээд, гэрэйнгээ ажалда туhalалсуулдаггүй. Тээд Дулмын нуралсалаараашье хүнhөө үлүү юумэниинь үгы ха юм, али номоо үзэнэб гээд, миин нуужа, гэртэхинээ мэхэлдэг юм гү?

Баатар басагые ямар аргаар заатагүй хониной фермэдэ абаашаха гээшэб гэжэ бодолгото болон байтараа:

— Дулма, хониной гурбан хурьга түрэхые үзөө хэн гүш? — гэбэ.

— Эхир хурьгадые хараа хэм, харин гурбые... үгы.

— Би гурбые түрэхыень үзөө хэм, үшөө дүрбые түрэдэг гэжэ дуулаа хэм.

— Дүрбые?.. Худалаар бү хэлэ.

— Худалаар гэхэ гүш? — гээд дуугархыень хүлээнгүй, Баатар Дулмын мүрые альгадаба.— Хонишонhоо асуугуужамди. Мүнөөдэр ошолдолши даа!

Дулма сонхоор газашаа хараба, февралинн хүул байбашье, газашаа хүйтэн, сахан сэн-бүн сахиина; айлнуудай угаан бушхан бадхана.

— Зай, зай, асуугуужабди. Шинии хэлээшэ дэмы,— гээд,

Дулма хонхын абяагаар класс тээшээ гүйжэ ябашаба.

“Дулма ошолдохоб гэбэ гээшэ гү, али үгы гү?”,— гэжэ Баатар ойлгожо ядана.

Багша Анна Цыреновнашье класстаа орожо, урок эхилбэ.

— Ямар даабаритай нэмта? — гэжэ багша класста хандана, хурагшад гарнуудаа үргэнэ.

— Баатар, хэлэлши,— гэнэ Анна Цыреновна.

— Хонид тухай уншаха даабаритай нэмди.

— Зүб даа, хонид тухай... Дулма, хөөрэ ойлгохоноо.

Дулма харюусаха болоходоо, ханажа ядана. Баатартай хурьгад тухай хөөрэлдэнхөө боложо, хуу мартааб гэжэ хүбүүндэ бүтүү сухалдана.

— Уншаагүй аалши?

— Уншааб... Тиигээд...— гэнээр Дулма хөөрэжэ эхилбэ.

Ном соо хэлэгдэһые сээжэлдэнэн юм шэнгээр Дулма хэлэбэшье, гол удхыень хүсэд гаргабагүй.

— Хэн нэмэхэб?

Баатар гараа үргөөд, хурагшын дохимсоор, ямар үүлтэрэй хонидой бии тухай, тэдээнэй шанар шэнжэнүүд тухай, ямар үүлтэрэй хонидой нарин ноһо үгэдэг тухай хөөрэбэ.

Дулма энээниие хэлэнгүй гараһандаа аягүйрхэнэ.

— Үшөө нэмэхэ юун бииб? Манай колхоздо ямар хонид бииб, хонидоо яжа харууһалдаг бэ? — гэжэ багша нэмэлтэ асуудал табиба.

Хурагшад энэ асуудалда үрдилдэжэ байжа харюусаба.

Анна Цыреновна часыгаа хараад, хурагшадай харюунуудта тобшолол хээд, хониной фермэдэ хурагшадай юу хэжэ шадаха тухай хөөрэбэ.

Хурагшад үдэшэлэн хурьгадые эхэдэнь табиха ёһотой. Хүйтэн үдэрнүүдтэ хурьгадые эхэнүүдтэйн сугтань табихагүйш, хурьгад түрүүшынгээ һара соо гансал эхынгээ һүүер хооллодог. Хурагшад хурьгадай байра арилгажа, дулаалжа шадаха... Мүнөө хонишодой эгээ ехэ ажалтай үень.

Халаад үмдэһэн хонишон эхэнэр һурагшадые дахуулжа, хурьгадай байра соо оруулба. Таһалганууд соохи хурьгадые харуулна, хайшан гэжэ эхэнүүдыень танихабта, хэды шэнээн соо хурьгадые хүхүүлхэ ёһотойб гэжэ хөөрэнэ.

— Хурьгадаа хорёо соогоо эхэнүүдтэйнъ юундэ эдеэлүүлдэггүй юмта?

— Хүйтэн газар дээрэ хурьгад хэбтэдэг, хүйтэ абадаг, гэдэһэ гүзээгээ үбдэхэнь түргэн...— гэжэ хонишон тайлбарилна.

Ехэ дал соо дүшэн хоёр таһалга, таһалга бүхэндэнь таба-зургаан хурьган.

Хонин дүрбэн хурьга түрэдэг юм гү гэжэ Дулма хонишонһоо асууха гэһэн аад, Баатар мэхэлээ бэшэ аа гү гэжэ ханахадаа, зүрхэлнэгүй. Яаба хээбэшье Дулма нэгэ мэдэн гэхэдээ, гушан зургаадахи таһалга сооһоо гушан зургаа номертой хурьга гаргаад, мүн тиимэ номертой хониндо хүхүүлжэ байба. Дулмын хонид соо гурбан хурьгатай Тээхэлжэн гэжэ хонин бии. Нэгэ хурьганиинъ эхээ хүхэдэг байба, нүгөө хоёртонъ бэшэ хонидһоо хааһан һү угжаба. Эхээ хүхэжэ байһандал, тэдэ хоёрынъ амаараа хөөһэ бууран, һүүлээ годогонуулан, угжа хүхэнэд.

«Баарһадни, хайнаар эхэнүүдээ хүхэгты, түргэн томонууд болохот»,— гэжэ Дулма хурьгадые энхэрнэ. Колхозойнъ хонид шэнги иимэ хайхан ноһотой хонид колхоз бүридэ олон ёһотой.

Хониной фермые даагша: “Колхозоймнай рамбулье үүлтэрэй хонин бүхэнһөө зургаа-долоон костюм болохо ноһон гарадаг, би энэ өөрынгөө костюмые колхозойнгоо хониной ноһоор зорюута нэхүүлжэ, тусхай захилаар оюулһан хүнби”,— гэдэг. Нээрээшье, ямар хайхан шэгүү ноһотой хонид гээшэб! Гансал Дулмын эжы рамбулье хониной арһан муу, мүйлэ шанахаһаа ондоо юумэ хэхэ аргагүй гэжэ сухалдадаг, тэрэнь дэмы гээшэ ха. Мүйлэшье хүн зондо туһатай ха юм. Мүйлэгүй һаа хубсаһаа угаажа, хүлһыень гаргаха аргагүй бшуу. Мүйлэгүйгөөр нюур гараашье угаахагүйш, банидашье орожо шадахагүйш.

Тиигээд Дулма эдэ хурьгадай эхэнүүд ямар хонид ааб гэжэ хожом намархагүйн тула найнаар хадужа абана, хурьгадыень абажа, таһалга соонь оруулаад, эхэнүүдыень гаргана.

Дулмын дал соо анхан орожо ерэхэдэ, хурьгадай мааралдаха шэхэ дүлиирүүлжэ байһан аад, харин мүнөө абья шэмээн үгы.

Иигэжэ Дулма үдэрһөө үдэртэ фермэдэ ерэжэ, ажалладаг байба. Тиихэдээ улам шадабари ехэтэй болоно. Хурьгадта улам мээхэй болоо. Хэн нэгэнэй фермэдэ бү ерэ гээ һаа, тэсэнгүй гүйжэ ерэхэ байха.

Нэгэтэ хонишон эхэнэр Анна Цыреновна хоёр Дулмын хажууда ерэбэд.

— Хурьгадшни угаа тобир найнууд, бэрхэл хонишон болохо хаш,— гэжэ хонишон эхэнэр Дулмада эрхэлжэ байһан эхир гурбан хурьгадые заан хэлэбэ.

— Дулма, нээрээшье, ехэ болоод, ямар ажал хэхэбши? — гэбэ Анна Цыреновна.

Дулма эшэһэн шэнги уруугаа хаража:

— Мэдэхэгүй... Хонин ажал найн,— гээд, хабарай дулаахан агаар хомхойгоор һоробо.